

Р Е Ц Е Н З И Я

за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 9.1. „Национална сигурност”, докторска програма: „Управление в сферата на сигурността и общественя ред”

Автор на дисертационния труд: Веселин Димов Колев

Тема на дисертационния труд: “Управление на риска в морското корабоплаване”

Рецензент: флот. адмирал, проф., д.в.н., инж. Боян Кирилов Медникаров

1/. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение. Степен и мащаб на актуалността на проблема.

Предлаганият дисертационен труд прави опит да реши проблем, свързан с дефицита за условията на България на знания и ефективни практики, свързани с управлението на риска в морското корабоплаване. Прилаганите в корабните компании методики за оценка и управление на риска обикновено са заимствани от практиката на други страни.

В тази връзка актуалността на настоящото изследване произтича от:

- факта, че корабоплавателната индустрия е призната за един от опасните сектори от човешката дейност и поради тази причина всяка идентифицирана опасност трябва да бъде разглеждана като рисково събитие, за което има голяма вероятност да настъпи и което може да има изключително тежки последствия;

- глобализацията на заплахите и рисковете, произтичащи от или свързани с морското корабоплаване, при което те стават все по-разнообразни и по-абстрактни, а техните субекти все по-трудно могат да бъдат идентифицирани;

- липсата на систематизирани знания и практически опит за условията на нашата страна по проблемите, свързани с управлението на рисковете в корабоплавателната индустрия.

В този смисъл темата на предложения дисертационен труд е актуална. Тя има не само теоретична, но и подчертано научно-приложна значимост и поради факта, че докторантът обосновава и практически решава концептуални въпроси, свързани с изследваната проблематика.

2/. Познава ли дисертантът състоянието на проблема и оценява ли творчески литературния материал.

Дисертантът познава задълбочено и многостранно състоянието на дефинирания проблем. Показателен за тази констатация е анализът на добре подобрите многобройни наши и чуждестранни теоретични източници (при разработването на труда са използвани 134 източници, от които 31 на български език, 26 на руски език и 77 на английски език). Анализът, на който те са подложени, е резултатен и подпомага изпълнението на поставените изследователски задачи. Дисертантът е успял да се ориентира в големия информационен поток, свързан с изследвания проблем и сполучливо да подбере онези от източниците, които помагат най-добре при решаването на поставените задачи.

От дисертационния труд личи и личното отношение на кандидата към разглеждания проблем и наличието на творчески подход към работата за решаването му.

3/. Избраната методика на изследване дава ли отговор на поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Избраната методика за изследване включва различни изследователски подходи и осигурява постигането на поставените цел и задачи.

При формулирането на научния проблем правилно са разкрити съставните му подпроблеми, като приетата научна цел, а именно *„да се разкрият теоретичните основи на оценяване и управление на риска в морското корабоплаване и да се обоснове практическото приложение на Методика за оценяване и управление на риска в морското корабоплаване”* и съставните ѝ задачи са обвързани с конкретната проблематика на разработката.

Предметът на изследването, а именно *„...управлението на риска в морското корабоплаване”* е разработен в необходимата дълбочина и в коректно определени граници на изследването. Изследователските задачи на разработката са декомпозирани целесъобразно и са решени в необходимата степен за достигане на поставената цел.

4/. Кратка аналитична характеристика на естеството и оценка на достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

Аналитичната характеристика на основната част на дисертационния труд е основание за положителна оценка както на достоверността му, така и на актуалността на приносите му. В структурен аспект той се състои от съдържание, списък на съкращенията, списък на фигурите и таблиците увод, основна част (включваща три глави), приноси, заключение, списък с ползваната литература, седем приложения. Дисертационният труд съдържа 219 страници. Съдържанието е представено в ясна логическа последователност и е подкрепено от коректни изводи, които напълно обслужват целта на изследването и начина на изложение на тезата.

В първата глава „Управление на риска в морското корабоплаване”

се решават задачи, свързани с разкриване на същността на процеса на управление на риска и дефиниране на система за управление на риска в морското корабоплаване. Илюстриран е модел за управление на риска, който има за цел да ограничи опасността до управляемо ниво, имащ динамичен характер и включващ компонентите, характерни за системата за управление на риска. Разкрита е същността на процеса на управление на риска като: инструмент за вземане на решение; като механизъм за увеличаване на възможностите за вземане на информирани решения и за намаляване на рисковете до приемливи нива.

Системата за управление на риска е представена като поетапен процес, състоящ се от следните взаимосвързани обособени фази: оценяване на риска (анализ и оценка) и управление на риска.

Специално внимание е отделено понятието „Капацитет на издръжливост на Системата за управление на безопасността в корабоплавателната компания“, като под издръжливост се разбира състоянието на безопасна експлоатация на корабите от компанията и изменението на това състояние под въздействието на отказ на техническите средства, грешки на корабния и брегови персонал и техните възстановителни възможности. В тази връзка капацитет на издръжливост на системата е дефиниран като способност на корабните и брегови специалисти и на техническите средства, да противостоят на въздействието на външни сили с помощта на съответната организирана система от поведение и дейност. Направен е изводът, че е целесъобразно характеристиката на състоянието безопасност да се сведе до понятието капацитет, при което се осигурява издръжливост на системата, със запазване на нейната работоспособност, т.е. възможността системата да реализира механизъм на функциониране, макар и с влошени показатели.

Във втора глава „Избор на алтернатива в рискова среда” се решават задачи, свързани с разкриване на процесите на взимане на управленски решения в корабоплаването и разкриване на ролята на оценяването на риска като основа за избор на алтернатива. Съставен е Модел на механизма за избор на алтернатива в рискова среда. Анализът на модела (2.3) – (2.5) дава основание за формулиране на набор от общи методи на поведение, от които трябва да се ръководи социалния елемент при управление на безопасността на корабоплаването.

В трета глава „Технология на управление на риска” се решават задачи, свързани с генерирането на методика за оценяване и управление на риска в морското корабоплаване и тестване на практическото ѝ приложение на оценяване и управление на риска. Представената методика е въведена в Системата за управление на безопасността на българска корабоплавателна компания, като процедурите Jobs Hazard Analysis и Risk Assessment се извършват в съответствие с предложените в дисертационния труд. Също така е представено практическо ръководство за анализ на опасностите и оценяване на риска по време на конкретен рейс на кораб за насипни товари. Предложените форми за анализ на опасностите и оценяване на риска са актуализирани и са в съответствие с международните регулаторни документи и могат да бъдат приложени на кораби за генерални и насипни товари, независимо от регистрацията.

5/. Научните или научно-приложните приноси на дисертационния труд.

Получените научни резултати са основание да бъдат формулирани следните научно-приложни и приложни приноси на дисертационния труд:

Научно – приложни приноси:

1. Представен е модел на системата за управление на риска в корабоплавателната компания.

2. Формулирано е понятието „*капацитет на издръжливост на системата за управление на безопасността в корабоплавателната компания*“.

3. Съставен е Модел на механизма за избор на алтернатива в рискова среда.

4. Изработена е методика за оценяване на риска в корабоплавателна компания, която е въведена в Системата за управление на безопасността на българска корабоплавателна компания.

Приложни приноси:

1. Изработен е алгоритъм за действие на корабоводителя за избор на алтернатива в рискова среда.

2. Съставена е поведенческа характеристика на корабоводителя.

3. Детерминирано е значението на бързината и точността при реализиране на механизма за избор на алтернатива от корабоводителя в рискова среда.

4. Представено е Практическо ръководство за анализ на опасностите и оценяване на риска по време на конкретен рейс на кораб за насипни товари.

6/. Може ли да се оцени в каква степен дисертационния труд и приносите представляват лично дело на дисертанта?

Може да се направи оценката, че предлагания дисертационен труд и достигнатите приноси са лично дело на дисертанта. Голяма част от разглежданите идеи, подходи и решения са оригинални разработки или са нова интерпретация на известни такива с отчитане на променящите се условия и фактори.

7/. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са отпечатани. Какво е отражението им в науката – използване и цитиране от други автори и пр.?

Резултатите от дисертационния труд са публикувани достатъчно добре, като по него авторът има 13 самостоятелни публикации, в това число и една монография. Шест от публикациите са на български език, три на английски език и четири на руски език. Публикувани са в Международна научна конференция на Русенски Университет, международно научно-техническо списание „Machines technologies materials”, IX International Congress Machines, Technologie, Journal „ТМ” № 6/3, Transport, Safety and Ecology, Logistics and Management, Information Technologies, списание „Инфраструктурные отрасли экономики: Проблемы и перспективы развития”, списание „Государственное и муниципальное управление: теория, методология, практика”, Годишник на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, списание „Приоритетные научные направления: от теории к практике”, списание „Достижения вузовской науки“, издателство „Димант“, Бургас.

Нямам информация те да са цитирани от други автори.

8. Резултатите от дисертационния труд използвани ли са вече в научната и социалната практика? Има ли постигнат пряк икономически ефект и пр.? Документи, на които се основава твърдението.

Нямам информация резултатите от дисертационния труд да са използвани в научната и социалната практика и да са довели до пряк икономически ефект.

9/. Мотивирани препоръки за бъдещо използване на научните и научно-приложните приноси: какво и къде да се внедри?

Резултатите могат да намерят приложение в процеса на обучение на студенти от ВСУ „Черноризец Храбър” и ВВМУ „Н.Й. Вапцаров”. Те също

така успешно могат да се използват в практиката на корабоплавателните компании.

10/. Авторефератът направен ли е съгласно изискванията, правилно ли отразява основните положения и научните приноси на дисертационния труд?

Авторефератът е разработен съгласно изискванията и адекватно отразява основните положения и научни приноси на дисертационния труд.

11/. Критични бележки по дисертацията, включително и по литературната осведоменост на кандидата.

По дисертационния труд имам следната критична бележка:

В предложения дисертационен труд е отделено специално внимание на проблема за влиянието на човешкия фактор върху капацитета на издръжливост (устойчивост) на системата за управление на безопасността, което по същество представлява приложение на управлението на риска в морската практика. Този аспект от разглеждания проблем, обаче, не е развит достатъчно и би могъл по-добре и по-детайлно да бъде разработен за да се разкрият в по-голяма степен вътрешните зависимости при вземане на управленско решение от корабоводителя в състава на социо-техническата система при управление на безопасността на корабоплаването.

Ограниченият обем на представения дисертационен труд допуска съществуването на подобни пропуски, но биха могли да се посочат в поставените ограничения към изследването. Същевременно допуснатите пропуски не се отразяват върху значимостта на приносите на дисертационния труд и в известна степен могат да бъдат разглеждани като насоки за бъдещо развитие на изследванията в тези направления.

12/. Заключение с ясно становище да се даде или не научна степен.

Отчитайки актуалността на научния проблем, изследван от докторанта Веселин Димов Колев в дисертационния труд “Управление на риска в морското корабоплаване”, неговия обем и качеството на постигнатите научни резултати, считам, че той представлява завършено научно изследване. Разработката несъмнено има научни и приложни приноси и съответства на изискванията на ЗРАС и Правилника за неговото прилагане за получаване на образователна и научна степен “доктор” .

В тази връзка, давам положителна оценка за представения труд и убедено предлагам на уважаемото жури да присъди на докторанта Веселин Димов Колев образователната и научна степен “доктор” по професионално направление 9.1. „Национална сигурност”, докторска програма: „Управление в сферата на сигурността и обществения ред”.

РЕЦЕНЗЕНТ:

флот. адмирал, проф., д.в.н.

МЕДНИКАРОВ

гр. Варна

14 август 2017 г.